

Razprava o ciljih UTD – izhodišča za plenarno zasedanje 16.3.2013

V zvezi z razpravo o ciljih, h katerim stremi UTD, je tesno povezana tudi višina UTD. Od nje je namreč odvisno katere cilje je sploh možno doseči, posredno pa tudi kdaj in kako jih bo možno doseči.

V Evropi prevladuje mnenje, da bi moral UTD biti najmanj na ravni vsakokratnega **praga revščine**, kakor za posamezno okolje, državo, izračunava pristojni urad. V Sloveniji je to SURS, ki je za 2012 izračunal prag revščine pri 600€ mesečnega dohodka za posameznika oziroma 1260€ mesečno za štiričlansko družino.

Od tega mnenja odstopajo Finska, ki meni, da je to mnogo previsok znesek in Nizozemska, kjer predlagajo sorazmerno nizek UTD do 18 let starosti, višji UTD za ljudi med 18. in 65. letom starosti in šele od 65. leta starosti naprej UTD v višini praga revščine. Za različen in predvsem nižji UTD se zavzema tudi Belgija.

V Sloveniji so mnenja v zvezi z višino UTD deljena:

1. UTD naj bi znašal 200€ na mesec (s ciljem čim hitrejšje uveljavitve in nato postopnim zviševanjem)

Pripomba: začasna denarna socialna pomoč znaša v Sloveniji trenutno od **260€ do 405,60€** na mesec. Z UTD pod to mejo torej ne bi dosegli niti cilja, s katerim naj bi bile denarne socialne pomoči in z njimi povezana administracija ter posledična stigmatizacija prosilcev **nepotrebne**.

2. UTD naj bi znašal 300€ mesečno (številka iz Predloga uvedbe UTD v Slovenijo, z varianto 250 + 50 izobraževalnega vavčerja – iz leta 2010, temelječa na podatkih iz 2008)

Pripomba: z zneskom 300€ mesečno sicer presežemo sedanječasne denarne socialne pomoči, ne pa tudi trajnih. Variantni predlog 250+50 je glede primerjave z začasnimi denarnimi socialnimi pomočmi nekoliko zapleten.

S to višino UTD dosežemo osnovni cilj: ukinjanje večjega dela skrajne revščine, vendar niti ne vse skrajne revščine in nič več kot skrajne revščine. Administracija, povezana s socialnimi pomočmi in z njo povezana stigmatizacija prizadetih bi se zmanjšala, ne pa odpravila.

Delež socialno izključenih oziroma materialno deprivilegiranih se ne bi ali se ne bi bistveno zmanjšal.

Vprašanje je, ali in koliko bi se lahko dosegli cilji, kakršni so emancipacija prebivalstva, njihovo družbeno in socialno aktiviranje in angažiranje, uveljavljanje in večanje izobraževalnih ambicij, spodbuda obnavljanju medsebojne solidarnosti itd.

3. UTD v višini 70% praga revščine (trenutno 420€ mesečno za posameznika)¹

Pripomba: glede na gospodarske razmere je to v tem hipu sorazmerno velik, a ne prevelik zalogaj. Letni znesek za tak UTD bi znašal 10,1 mrd € ali ca 33,6% BDP (Leta 2009 je bilo za vse socialne transferje namenjenih 24,6% BDP). Pri tem velja posebej opozoriti, da bi UTD sicer zamenjal, nadomestil mnoge, vendar ne **vseh** socialnih transferjev. To pomeni, da bi vanj morali preusmeriti še nekatera, sedaj drugim porabnikom namenjena sredstva.

Verjetnost, da bi s to višino UTD dosegli VSE cilje, je velika: skrajna revščina bi bila tako rekoč takoj povsem ukinjena, v nekaj mesecih ne bi bilo več socialno izključenih, še prej pa ne bi bilo več materialno deprivilegiranih prebivalcev, sorazmerno hitro pa bi se začeli dosegati emancipatorni cilji.

---

1 Različica: 30% praga revščine za štiričlansko družino. Na posameznika je to trenutno 378€ mesečno., kar je nekoliko pod sedanjo trajno denarno socialno pomočjo za posameznika

Različica 2: 35% praga revščine za štiričlansko družino. Za posameznika bi to pomenilo 441€ mesečno, kar je celo nekoliko več kot zgoraj predlaganih 70% praga revščine.

4. UTD v višini praga revščine (sedaj 600€ mesečno za posameznika)

Pripomba: čeprav bi se s to višino UTD čas, potreben za doseganje VSEH ciljev bistveno skrajšal, je vendarle treba vedeti, da bi zanj morali nameniti 14,4 mrd € ali 43,6% BDP, česar pa najverjetneje ne bilo mogoče doseči.

Argument, da bi z (pre)nizkim UTD lažje in hitreje uspeli pridobiti politično soglasje, ne drži.

Izjave nekdanjega ministra za delo, družino in socialne zadeve dr. Ivana Svetlika (1.12.2010 na TVS, 9.11.2012 na socioloških dnevih v Mariboru): Že takrat predlaganih 300€, kakor je bilo navedeno v omenjenem Predlogu je bilo hkrati preveč (za proračun) in premalo (za doseganje ustreznih socialnih rezultatov).

Podobnega mnenja je bil v obeh navedenih dogodkih nekdanji varuh človekovih pravic, sedaj predsednik stranke TRS Matjaž Hanžek.

Predstavniki sedanje „najpomembnejše“ vladne stranke SDS se o UTD-ju sploh nočejo pogovarjati (podpredsednik SDS, EU MP dr. Milan Zver ob več priložnostih), v drugih koalicijskih strankah prevladuje nasprotovanje ob redkih zagovornikih; odnos opozicijskih strank do UTD ni znan.

Argumenti navedenih so podobni argumentom dr. Svetlika češ da je UTD bodisi prenizek bodisi predrag za državo. Argumenti izrazitih nasprotnikov (SDS), potem še: dr. Rok Svetlič, mag. Bernard Brščič, Goran Lukič (Zbornik UTD v Sloveniji, 2011, Bernard Brščič in Rok Svetlič tudi na predstavitvi zbornika 19.3.2012, Bernard Brščič še na konferenci UTD 14.10.2012) so praviloma utemeljeni na nekakšni morali oziroma izrazitem dvomu v ljudi kot takšne češ da bi UTD uničil še to malo volje do „biti zaposlen“ kot je imajo prebivalci sedaj.

V zvezi z Webrovo protestantsko delovno etiko in vpliva UTD nanjo glej: Erich Fromm, psihološki aspekti UTD, 1966.

Cilji, ki naj bodo doseženi z UTD

1. odprava skrajne revščine pravzaprav samodejni, takojšnji učinek, v veliki meri dosežen tudi s sorazmerno nizkim UTD
2. odprava relativne, a še vedno dejanske revščine
3. odprava socialne izključenosti in materialne deprivilegiranosti
4. emancipacija prebivalstva
  - 4.1. spodbuda samoizobraževanja
  - 4.2. spodbuda oziroma obnova medsebojne solidarnosti
  - 4.3. večanje socialne in družbene angažiranosti na vseh ravneh in področjih posameznikove, skupinske in družbenih dejavnosti
  - 4.4. prilagodljivo zaposlovanje, sprejemljivo in zaželeno tudi ali celo predvsem s strani iskalcev zaposlitve
  - 4.5. dvig zdravstvene ravni prebivalstva (tudi kot posledica bistveno zmanjšane ravni stresa – glej tudi opombo k 4.1.)
  - 4.6. doseganje višje ravni ustvarjalnosti in posledično produktivnosti na vseh ravneh, tako pri posameznikih kot družbi v celoti

ad 4.1. S samoizobraževanjem je mišljeno: znižanje stresnih razmer, ki jih povzroča negotovost preživetja kot posledica negotovosti zaposlitve in s tem pridobivanja sredstev, nujnih za preživetje bo prejemnike UTD spodbudilo k različnim oblikam izobraževanja:

- iskanja znanja zaradi znanja samega in s tem dviganje ravni posameznikove ustvarjalnosti
- pridobivanje znanj in veščin zaradi uspešnejšega sodelovanja, udeležbe na „trgu dela“ in, posledično, doseganje ne le za posameznika ustrežnejših zaposlitev, marveč tudi višanje

njegovega prispevka družbi prek njegove večje produktivnosti

ad 4.2. Verjetnost, da bodo dosežki iz 4.1. ob hkratni večji sproščenosti kot posledici že omenjenega upada stresnih razmer nudili posameznikom tudi več časa in volje za druženje, kar naj bi rezultiralo v dvigu solidarnostne ravni, je velika

Obstaja pa tudi nevarnost, da bi UTD v kombinaciji s predvidoma še pospešenim spodbujanjem potrošništva, olajšanim tudi zaradi povečane kupne moči prebivalstva, kar bo sicer stranski rezultat UTD-ja, že sedaj rastočo individualizacijo še okreplil

ad 4.4. Razmere rastoče negotovosti zaposlovanja, izhajajoče predvsem iz vse bolj uveljavljene težnje zaposlovalcev po absolutizaciji prilagodljivosti iskalcev zaposlitve na „trgu dela“ niso, kljub uveljavljenemu mnenju, posledica neliberalne ekonomsko-politične paradigme.

Slednja ta proces le pospešuje in ga uveljavljala na najbolj brezobziren način.

Prilagodljivost zaposlovanja ali t.i. fleksibilni trg dela je preprosto ekonomsko-tehnična nujnost.

(Posebno vprašanje velja postaviti glede upravičenosti obstoja „najemnih delavcev“, vendar to ni vprašanje, ki bi se nanašalo na UTD oziroma, velika verjetnost obstaja, da bi prav UTD problematiko „najemnih delavcev“ bodisi odpravil bodisi preprečil sedanje razmere tega področja tega „trga dela“, ki prizadete spravlja v skoraj suženjski odnos).

UTD v zadostni višini bo zaposlenim, ne glede na stopnjo prilagodljivosti „trga dela“ omogočil:

- bistveno lažje prenašanje tegob, ki jih ne le iskalcem zaposlitve, ampak tudi zaposlenim, povzročajo negotove razmere na tem t.i. fleksibilnem trgu dela
- sorazmerno kmalu spodbudil iskalce zaposlitve in tudi zaposlene k aktivnemu iskanju ustvarjalnih rešitev, ki bodo ustrezale tako njim kot zaposlovalcem. Hkrati pa bo tudi te spodbudil k nudenju za obe strani sprejemljivejših pogojev zaposlitve in delovnih okolij, razmer.

ad. 4.5 Vse do sedaj navedeno bo nujno vplivalo na dvig zdravstvene ravni prebivalstva:

- manjšanje stresnih razmer
- višja stopnja izobrazbe na vseh ravneh
- višja kupna moč

Vse to in še marsikaj bo nujno vodilo tako k skrbi posameznika in skupin za to, da bodo spremenili ves način življenja, predvsem v zvezi z bolj zdravo, ustrežnejšo prehrano in z bolj aktivnim telesnim delom bodisi v obliki športa bodisi v drugih oblikah telesne aktivnosti. Ob tem je zelo verjetno, da se bo pretežni del prebivalstva tudi mnogo bolj kot sedaj posvečal preventivnim zdravstvenim ukrepom.

ad. 4.6. Višja ustvarjalnost tako rekoč vsakogar je skoraj samo po sebi umljiva posledica vsega naštetega. V sozvočju z vsem tem je tudi višja produktivnost tako posameznika kot, posledično, družbe kot celote, razumljiv in pričakovan rezultat.

http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/

Višina denarne socialne pomoči (cenzus), je za:

status	po ZSVarPre		po interventnem zakonu (v letu 2012)	
	utež	znesek (v EUR)	utež	znesek (v EUR)
prvo odraslo osebo ali samsko osebo ali odraslo osebo, ki je v institucionalnem varstvu	1	288,81	1	260,00
prvo odraslo osebo ali samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu od 60 do 128 ur na mesec	1,28	369,68	1,28	332,80
prvo odraslo osebo oziroma samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu več kot 128 ur na mesec	1,56	450,54	1,56	405,60
samsko osebo med dopolnjenim 18. in dopolnjenim 26. letom starosti, prijavljeno pri zavodu za zaposlovanje v evidenci brezposelnih oseb oziroma v evidenci iskalcev zaposlitve, ki ima prijavljeno stalno prebivališče na istem naslovu kot starši ali dejansko prebiva z njimi	0,7	202,17	0,7	182,00
samsko osebo, ki je trajno nezaposljiva ali trajno nezmožna za delo ali je starejša od 63 let (ženska) oziroma 65 let (moški), ki ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot osebe, ki niso družinski člani po tem zakonu in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, oziroma dejansko prebiva z njimi	0,7	202,17	0,8	208,00
vsako naslednjo odraslo osebo	0,5	144,41	0,5	130,00
vsako naslednjo odraslo osebo, ki je delovno aktivna v obsegu več kot 128 ur na mesec	0,78	225,27	0,78	202,80
vsako naslednjo odraslo osebo, ki je delovno aktivna v obsegu od 60 do 128 ur na mesec	0,64	184,84	0,64	166,40
prvega otroka, ki je najstarejši in ima status dijaka	0,89	257,04	0,99	257,40
vsakega naslednjega otroka, ki ima status dijaka	0,79	228,16	0,89	231,40
prvega otroka, ki je najstarejši in nima statusa dijaka	0,7	202,17	0,8	208,00
vsakega naslednjega otroka, ki nima statusa dijaka	0,6	173,29	0,7	182,00
povečanje za vsakega otroka v enostarševski družini, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem ne dobiva prejemkov ali je drugi od staršev neznan ali kadar otrok po drugem od staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema	0,1	28,88	0,1	26,00

V pogovoru tako s člani delovne skupine za izvedbo državljanske pobude za uvedbo UTD na ravni EU (ECI for UBI) in v pogovoru z dr. Valerijo Korošec 27.2.2013 v Mariboru je prevladalo mnenje, da bi namesto **praga revščine** kot izhodišče za določanje višine UTD veljala **življenjska košarica**. Razlogov za to „spremembo“ je več:

- z uvedbo UTD se dohodkovne ravni prebivalstva spremenijo v tolikšni meri, da določanje višine UTD na njihovi osnovi ne bi bilo več smiselno oziroma bi postalo krepko zapleteno
- **življenjska košarica** (V Sloveniji sedaj **562,07€**) je dejansko neodvisna od dohodkovne ravni prebivalstva, ampak je neposredno povezana s cenami dobrin, potrebnih za vsakdanje življenje posameznikov in družin.

Res je, da je postopek določanja življenjske košarice sorazmerno zapleten in zato drag postopek, ki se zaradi tega ne izvaja vsako leto, vendar ga je mogoče sproti prilagajati podatkom o inflaciji ali deflaciji.

Če kot izhodišče za določanje višine UTD vzamemo sedanji prag revščine 600€ za posameznika in sprejmemo predlog, da naj bi UTD bil vreden vsaj 70% tega praga, potem se z znižanjem izhodiščne vrednosti na življenjsko košarico 567,07€ tudi višina zahtevanega oziroma želenega UTD ne bi bistveno spremenila. Od 420€ na **396,95€** mesečno za vsakega upravičenca.

Na tem naslovu najdete postopke za izračun življenjske košarice:

http://www.stat.si/doc/vsebina/04/Utezi_goriva_IC%C5%BDP_HIC%C5%BDP.pdf

Na tem naslovu najdete izračunano življenjsko košarico za Slovenijo:

http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/240709-tk-min_zivlj_stroski.pdf

e) Izračun minimalnih življenjskih stroškov (potrebnega minimalnega dohodka) za eno odraslo osebo s preračunom vrednosti življenjske košarice na celotne stroške. Določitev trajne denarne socialne pomoči v višini **562,07 EUR** in začasne denarne socialne pomoči v višini 385,08 EUR.

4. TRENUTNO STANJE

Dobljeni izračun minimalnih življenjskih stroškov presega višino večine ključnih veljavnih transferjev:

- minimalna neto plača – 459,23 EUR,
- povprečno denarno nadomestilo za brezposelnost – 431,17 EUR neto,
- veljavni minimalni dohodek oziroma denarna socialna pomoč za prvo odraslo osebo – 226,80 EUR,
- mejni znesek za varstveni dodatek – 436,98 EUR.

(Podatki iz naslova 2 (24.7.2009) so nekoliko zastareli: minimalna neto plača znaša sedaj 572,? €/mesečno, mejni znesek za varstveni dodatek znaša 450€, denarna socialna pomoč za prvo odraslo osebo pa 260€/mesec – glej tabelo socialnih pomoči zgoraj)